

Akademien för hållbar samhälls-
och teknikutveckling

EN UNDERSÖKNING OM FÖRSKOLAN OCH DESS PEDAGOGERS SYN PÅ
UTOMHUSPEDAGOGIK

- LEK ELLER LÄRANDE?

Författarnamn:

Filiz Alagöz och Johanna Eklund

Examensarbete

på grundnivå i lärarutbildningen

Vårterminen 2011

Handledare:

Åke Forsberg

Examinator:

Tor Nilsson

SAMMANFATTNING

Filiz Alagöz och Johanna Eklund

En undersökning om förskolan och dess pedagogers syn på utomhuspedagogik
– Lek eller lärande?

Årtal: 2011

Antal sidor: 24

Syftet med undersökningen var att ta reda på om förskolor ser olika på utomhusverksamheten eller om pedagogerna i de olika förskolorna har samma slags tänk. En jämförelse mellan *traditionella förskolor* och *I Ur och Skurförskolor* utomhusverksamhet med hjälp av frågeformulär samt observationer har utförts. Pedagogerna hade alla en medveten tanke med utomhusvistelse oavsett om den var planerad eller spontan. Uterummet användes i stor del till den fria leken men om verksamheten sker *utanför* förskolegården hade den ett mer konkret inlärningssyfte. Genom frågeformulären såg vi att naturvetenskapliga ämnen berördes av pedagogerna ur de båda pedagogikerna. Pedagogerna svarade att det förekommer bland annat natur-kunskap och hållbar utveckling i den dagliga verksamheten. Även i observationerna såg vi att ämnena djur och natur behandlades. Den stora skillnaden mellan traditionella förskolor och I Ur och Skurförskolor var att den senare nämnda har utomhusvistelse i naturen som ett frekventare inslag i verksamheten. Den stora likheten mellan de olika pedagogikerna är att både traditionella förskolor och I Ur och Skurförskolor anser att det som kan göras inne kan även göras ute.

Nyckelord: Utomhuspedagogik, fri lek, inlärning, förskola, I Ur och Skur.

Innehåll

1. Inledning.....	1
1.1 Syfte	1
1.2 Frågeställningar	1
1.3 Avgränsning	1
2. Litteratur	2
2.1 Motorik som utgångspunkt för inläring.....	2
2.2 Lekens betydelse	2
2.3 Utomhuspedagogikens historia	3
2.4 Grundläggande förutsättningar för utomhusundervisning	4
2.5 Närmiljö.....	5
2.6 Fördelar med utomhuspedagogik.....	5
2.7 Nackdelar med utomhuspedagogik	7
2.8 Förskolans värdegrund	8
2.9 I Ur och Skur	9
3. Metodologi	9
3.1 Urval.....	9
3.2 Genomförande	9
3.3 Studiens tillförlitlighet	10
3.4 Forskningsetiska principer	10
4. Resultat	11
4.1 Resultat av frågeformulär.....	11
4.2 Analys av frågeformulär	15
4.3 Resultat av observation	16
4.4 Analys av observation	18

5. Diskussion.....	19
6. Slutsatser.....	21
7. Litteraturlista.....	23
7.1 Internetkällor.....	24

Bilagor

1. Inledning

Barn lär sig ständigt med hjälp av sina sinnen. Exempelvis när de luktar, lyssnar, känner, smakar och hoppar över stock och sten. Detta gör att uterummet blir till en lärorik miljö. Vi pedagoger har en betydande roll och bör erbjuda barnen verktyg att själva använda sig av dessa sinnen.

Vi har under vår utbildning på lärarprogrammet reflekterat över att utomhusmiljön används i mindre utsträckning som lärandesyfte i jämförelse med inomhusmiljön. Vi har många gånger observerat att förskolor går ut på gården för att få frisk luft samt för att låta barnen leka fritt. Dock skall den fria leken inte underskattas då det finns många tillfällen och möjligheter till inläring och progression.

För barnen är den fria leken viktig och den främjar deras sociala utveckling. Dock ska den även varvas med en mer planerad och strukturerad aktivitet i utemiljön, där den även ska vara kopplad till förskolans läroplan.

Det står i Utbildningsdepartementet (1998) *Läroplan för förskolan* (Lpfö 98 rev 2010, s.6) att;

Leken är viktig för barns utveckling och lärande. Ett medvetet bruk av leken för att främja varje barns utveckling och lärande ska prägla verksamheten i förskolan. I lekens och det lustfyllda lärandets olika former stimuleras fantasi, inlevelse, kommunikation och förmåga till symboliskt tänkande samt förmåga att samarbeta och lösa problem. Barnet kan i den skapande och gestaltande leken få möjligheter att uttrycka och bearbeta upplevelser, känslor och erfarenheter.

Vi vill se om pedagogerna har med sig i bakhuvudet att barnen lär sig både i den fria leken som i den styrda. Vårt intresse ligger även i om förskolorna använder sig av uterummet i inläringssyfte eller om den dagliga utevistelsen enbart är till för barnens lek och den inläring som sker där.

1.1 Syfte

Syftet med vår undersökning är att ta reda på om förskolor ser olika på utomhusverksamheten eller om pedagogerna i de olika förskolorna har samma slags tänk. Vår studie går ut på att jämföra traditionella förskolors och I Ur och Skurförskolors utomhusverksamhet samt hur de tillämpar sig denna.

1.2 Frågeställningar

- Skiljer sig traditionella förskolor och I Ur och Skurförskolor sig från varandra, gällande användandet av uterummet för inläring?
- Hur tillämpas uterummet i förskolorna?
- Hur tillämpar sig pedagogerna de naturvetenskapliga ämnena utomhus?

1.3 Avgränsning

Vår avgränsning har varit att rikta in oss på tre traditionella samt två I Ur och skurförskolors användning av utomhusverksamheten.

2. Litteratur

2.1 Motorik som utgångspunkt för inläring

Aina Nordahl och Sidsel Skappel Misund (1998) hävdar att rörelseförmågan är ofrånkomlig för att barn skall få bästa tänkbara ökning inom andra områden i dess utveckling. Vidare förklarar författarna att vid kroppsrörelse sänds det ut signaler till hjärnan. Samverkan mellan nervtrådar och muskler bidrar i sin tur till en ömsesidig påverkan. Skribenterna klargör att det är under denna process som grovmotoriken utvecklas. När grovmotoriken etablerats i barnets kropp bidrar det i sin tur till utveckling inom exempelvis finmotoriken. Att detta är så pass betydelsefullt beror på att finmotoriken ligger till grund för till exempel skrivning. Genom leken kan barnet alltså öva upp sin motorik.

Nordahl och Misund (1998) får medhåll av Ann Granberg (2000) som även hon belyser lekens betydelse för motoriken. Koordinationen övas upp i både grovmotorik och finmotorik.

2.2 Lekens betydelse

Leken är en bra metod för inläring och social utveckling. I leken tränar barnet koncentration och iakttagelseförmåga. Leken ger också många tillfällen till kroppsrörelse som tränar barnets grov- och finmotorik. Leken skapar många osökta tillfällen till närhet och kroppskontakt (Johansson, 2004)

Tack vare leken uppfattas mycket om barns inläring och progression. Det som barn leker styrker deras utveckling och inläring. Ole Fredrik Lillemyr (2002) anser att barns fria lek är den som lockar dem mest. Leif Strandberg (2007) skriver också om lekens betydelse för inläringen. När barnet får leka fritt och använda sig av sin fantasi blir steget till nästa kunskapsnivå enklare att bemästra. W. George Scarlett, Sophie Naudeau, Dorothy Salonijs-Pasternak och Iris Ponte (2005) betonar att leken är så pass viktig då den utvecklar barnens fysik, den emotionella- intellektuella- samt den sociala utvecklingen. Författarna menar att lek är en förberedelse för barnets framtid. De menar att det inte bara är *barnet* själv som utvecklas i och med leken, utan själva *leken* utvecklas i olika riktningar och blir mer komplicerad i en positiv bemärkelse.

Vidare skriver Lillemyr (2002) att den fria leken är speciellt viktig för barn mellan 0-12 år. I dessa åldrar är leken viktig i och med att de återspeglar samt bearbetar verkliga upplevelser genom den. Här är även pedagogens inställning till barns lek och lärande en av de primära faktorerna, attityden bör vara positiv.

Nordahl och Misund (1998) hävdar att den fria leken stimulerar andra viktiga följande stadier i barns progression till exempel språk. En annan viktig aspekt de tar upp är att ju mer pedagoger uppmuntrar till lek är att barn blir säkrare i det de leker vilket bidrar till ökat självförtroende. En förhöjd självsäkerhet gynnar därmed att barnet tror i större utsträckning att den kan klara av andra saker. Att barnet tror på sin egen förmåga har i sin tur positiv inverkan på hela dess utveckling. Författarna har observerat att barn, tack vare leken, enklare lär sig nya begrepp. Genom leken blir begreppen konkreta och fylls med mening. I Lpfö 98 rev 2010 (s.9) står det att verksamheten skall sträva mot att var och ett av barnen skall utveckla bland annat lusten till lek och lärande.

Lev Vygotskij (1896-1934) understryker att trots att leken är fri finns där omedvetna regler. Vidare fortsätter han att understryka vikten av fantasilek, det vill säga den fria leken. Genom leken återupplever samt reflekterar barn sin verklighet och kan därmed bearbeta olika verkliga situationer. Leken blir mer innehållsrik, dock inte alltid viktigare, om barnet upplevt mycket (Lillemyr, 2002).

Vygotskijs syn på lek ser ut som så, att det är genom den som barn tar till sig och utvecklar attityder, färdigheter och motivation vilka är viktiga i samspelet med andra. För bästa resultat bör pedagoger fungera som stöd för barnen (Lillemyr, 2002).

Erik H Erikson (1902-1994) understryker att leken är en av de primära delarna i ett barns fortsatta psykiska samt sociala framsteg. Barn kan genom leken få utlopp för och bearbeta både omedvetna och medvetna händelser i dess vardag. Utgångspunkten för hans teori är att barn genom leken dels gör kopplingar med vuxenvärlden samt viljan att behärska olika roller. Erikson anser att leken har en positiv verkan på barnets vidare utveckling av sin identitet (Lillemyr, 2002).

2.3 Utomhuspedagogikens historia

Begreppet utomhuspedagogik innebär att man lär sig utifrån miljön man befinner sig i. Benämningen infördes till pedagogiska sammanhang i början av 1990-talet. Här samverkar teori och praktik. Pedagogiken utesluter inte inomhusmiljön, även om det strävas mot att vara utomhus i större utsträckning (Nationalencyklopedin, 2011).

Utomhuspedagogiken har sitt ursprung från antiken. Britta Brügge och Anders Szczepanski (2007) skriver att Aristoteles (384-322 f. Kr) anser att kunskap blir konkret för oss då vi får vara med om saker och ting genom våra lärdomar och sinnen. Vidare nämner författarna att pedagogen Johann Amos Comenius (1592-1670) menade att inläring av olika slag skulle förekomma i en verklig omgivning samt att barn skulle få möjligheten att uppleva med samtliga sinnen för att stärka det de lär sig. Även Jean-Jacques Rousseau (1712-1784) delade dessa tankar med Comenius; att barnet skall få med sig kunskap genom erfarenheter. Ellen Key (1849-1926) är ytterligare en person som talade för utomhuspedagogik. Hon menade att pedagoger i större utsträckning skulle erbjuda barn kunskapssökande utanför klassrummets ramar.

Brügge *et al.* (2007) nämner även Dewey (1859-1952), vilken ansåg att *teoretisk kunskap*, litteratur och skrift, och *praktisk kunskap*, upplevelser, skulle *samverka* med varandra. Utifrån detta kommer hans välkända formulering "*learning by doing*" vilken har påverkat och anammats av andra medhållare av utomhuspedagogik. Paulo Freire (1921-1997) var en av dem, dock var hans inställning till begreppet negativ då han ansåg att det inte var tillräckligt *att göra*. Samtal och reflektioner bör även dem ligga till grund för kunskapsinläringen. Brügge och Szczepanski (i Brügge, *et al.* 2007) instämmer med Freires (1921-1997) uppfattning om vikten av återkoppling och samtal. De menar även att inläring *här och nu* stärker sinnenas upplevelse.

2.4 Grundläggande förutsättningar för utomhusundervisning

Vi utgår från att ett lustfyllt och effektivt lärande måste ta hänsyn till vilken del på året det är, gruppens storlek, vilken ålder gruppen har samt hur miljön ser ut på platsen man är på. En annan viktig aspekt är att platsen och väderförhållandena ska stämma överens med själva ämnet. Det skulle inte vara så effektivt att tala kring exempelvis djurspår i snön under våren då det inte finns någon snö. Även om det är uppenbart för många att inte undervisa om vintern under sommaren, sker det egentligen ständigt att man inte kopplar teorin med praktiken. Inte minst när man håller undervisningen inomhus när man faktiskt kan vara utomhus. Det är även viktigt att få barn att känna att ämnet skall vara användbart för dem själva. Att ha ett mål och uppfylla det ger bättre resultat för att ta till sig och bibehålla kunskaperna. Även helheten i ett ämne är en viktig punkt. I stort sett i de flesta ämnena finns det möjligheter att dra kopplingar till andra områden och som på så vis bidrar till en helhet (Lundegård, Wickman, Wohlin, 2004).

Utomhus utjämnas de olika dimensionerna av lärande; de motoriska, känslomässiga, biologiska, estetiska, kulturella samt de språkliga. Samtliga av förskolans teman kan man till viss del, med fördel, flytta ut (Dahlgren, Sjölander, Strid, Szczepanski, 2007). Att använda sig av utomhusundervisning banar väg för utvecklingen av de olika delarna av lärandet. Anders Szczepanski (2007) menar att kunskap sker i interaktionen mellan utomhusmiljön och den fysiska inomhusmiljön. Han anser även att det primära i utomhuspedagogiken är kombinationen av upplevelser utomhus samt den teoretiska delen, det vill säga bland annat böcker och internet.

Utomhuspedagogik är ett förhållningssätt som syftar till lärande i växelspel mellan upplevelse och återkoppling, grundat på konkreta erfarenheter i autentiska situationer. Utomhuspedagogik är dessutom ett tvärvetenskapligt forsknings- och utbildningsområde som bl.a. innebär:

- att lärandets rum även flyttas ut till ett samhällsliv, natur- och kulturlandskap,
- att växelspelen mellan sinnlig upplevelse och boklig bildning betonas,
- att platsens betydelse för lärandet lyfts fram.

(Dahlgren *et al*, 2007, s.11).

Frågor så som när, var, hur samt varför kan enklare besvaras tack vare utomhusdidaktik.

1. *Var* äger lärandet rum och vad betyder platsen för lärandet? Inventera närmiljön mot bakgrund av läroplanernas mål! Vilka miljöer lämpar sig för lärande?
2. *Vad* kan vi göra utomhus som vi idag gör inomhus? Utomhuspedagogiken ger självfallna utgångspunkter för praktisk miljölära, kretsloppstänkande, frågor kring hållbar utveckling, vår kropp och hälsa, estetiska upplevelser m.m., men vilka effekter kan den ge på undervisningen t.ex. språk och matematik?
3. *Hur* går man till väga när ämnen och teman får sina tillämpningar i det utvidgade klassrummet? Hur tar vi vara på undervisningsteman utifrån de olika årstiderna i undervisningen? Hur kan läroplanens fyra *f*: fakta, färdighet, förtrogenhet och förståelse tillgodoses?
4. *När* skall vi förlägga undervisningen utomhus och när är det mera lämpligt att vara inomhus?

5. *Varför utomhuspedagogik? Vad säger oss de nya forskningsresultaten kring människans relation till sin fysiska miljö kopplat till lärande och lek? Om vi väl insett utemiljöns möjligheter som lärandemiljö, ställer det i sin tur ytterligare krav på flexibilitet, reflektion, förändringsbenägenhet och kompetensutveckling i de utbildningssystem som lägger grunden till framtidens lärande.*

(Dahlgren *et al.* 2007. s.26-27).

2.5 Närmiljö

Patrik Grahn (2007) beskriver att vid den första anblicken av en förskolegård uppenbarar den sig möjligtvis inte så lockande, dock måste betraktaren inse att gården är förskolebarnens vardag, den tillvaro där de mestadels spenderar sin tid under veckorna. För endast ett decennium sedan hade förskolor större möjligheter till varierade utflyktsmål. Idag ser det annorlunda ut då underskottet på pedagoger är stort. Vidare menar han att utflykter i dagsläget är en bristvara bland förskolebarn, vissa perioder sker det inga sådana aktiviteter alls. Förskolegården bör alltså ses som en viktig plats då många barn har den som sitt enda uterum. Detta är viktigt då det även står i Lpfö 98 rev 2010 att verksamheten erbjuder barn en gynnsam och säker miljö där barn har möjlighet till utveckling genom leken. Förskolegården skall vara en plats där barn får möjlighet till att undersöka omgivningen. Szczepanski (2007) understryker även han utomhuspedagogikens vikt av kopplingen mellan de verkliga situationerna, där närmiljö blir lärmiljö.

2.6 Fördelar med utomhuspedagogik

Szczepanski (2007) understryker att vistelse utomhus inte bara medför frisk luft. Den ökar även barnets uppmärksamhet och koncentration, de blir lugnare och det uppstår färre konflikter. De barn som får vara ute i *varierade* miljöer håller sig friskare och är mer fantasifulla i sin lek till skillnad från de barn som i större utsträckning vistas i sterila och enkla miljöer. Kungliga Tekniska högskolan, som samarbetat med bland annat Harvard University och Karolinska institutet i Stockholm har forskat i ämnet och står bakom argumentet. Nina Nelson (2007) skriver att stressrelaterad ohälsa söker sig allt lägre ner i åldrarna. För att motverka detta anser författaren att utomhuspedagogik skall vara ett naturligt inslag i förskolekulturen.

Redaktörerna till boken *Utomhusdidaktik* (2004) skriver att avsikten med undervisningen ute främst är för att öka det tillförlitliga, drivkraften samt barnets individuella erfarenheter ur olika natur- och kulturmiljöers innebörd. Vistandet ute har en speciell möjlighet att direkt tas till sig (Lundegård *et al.*, 2004). Lars Owe Dahlgren och Anders Szczepanski (Lundegård *et al.*, 2004) understryker att utomhusvistelse även bidrar till att man enklare får en helhetsbild av ämnen. Nordahl *et al.* (1998) hävdar att lärdomar som barn gör ute i naturen är viktiga och kan kopplas med andra situationer i dess liv. Att vara ute i naturen tyder på att inlärningen blir mer effektiv. När barn ser samtidigt som de känner dofter, känner yta och struktur, storlek med mera uppstår kontexter vilka i sin tur blir till helheter. Att vara ute och upptäcka upplevs nödvändigtvis inte som någon lärande situation av barn vilket många gånger blir mer lustfyllt och otvunget. Här kan och får barnet själv prova sig fram hur många gånger som helst. Nordahl (1998) syftar på att erfarenheten är det primära, inte ett specifikt ämne. I de olika uterummen har

samtliga möjlighet att vara delaktig med utgångspunkt i sig själv samt känna nöjet med att samspela med sin omgivning.

Szczepanski (2007) menar att barn har en bättre samverkan med omgivningen i varierade uterum. Större spelrum utomhus bidrar till ett ökat självförtroende och att på eget bevåg undersöka naturen.

Forskning visar på att 85 % av människans kommunikation är ickeverbal. Då den verbala kommunikationen utgör en så pass liten del av vår inläring anser Szczepanski (2007) att pedagoger skall använda uterummet mer och flytta ut sin verksamhet. Anledningen är för att barnen ska befästa kunskaper genom att upptäcka och utforska och koppla ihop olika sammanhang själva. Nordahl *et al.* (1998) anser att för att barnet skall kunna lära sig mer räcker det inte att endast tala om eller skildra olika föremål. Verkliga upplevelser och händelser är en av de primära delarna i progressionen av tänkandet och inläringen.

Grahn (2007) skriver om hur viktiga kroppens olika sinnen är för inläring. Ljud, ljus, känsel och doft förstärker händelsen och ger upphov till olika känslor. Naturens material, såsom vatten, gräs, stenar, jord och pinnar, finns till barnens förfogande. Vidare beskriver författaren skillnader mellan leken inomhus och utomhus. Han nämner en forskargrupp där Fredrika Mårtensson har uppmärksammat två definitioner som karaktäriserar utomhuslekar; *vidlyftighet* samt *sinnlighet*. Begreppet vidlyftighet innebär att barnets lek blir mer fysiskt, det vill säga brottning eller spring, medan sinnlighet står för barnets olika sinnen exempelvis balans, syn samt temperatur. Nordahl *et al.* (1998) bekräftar föregående författare angående den positiva kopplingen mellan sinnen och intellektuell utveckling. De menar att inläringen ökar samt håller sig kvar längre om fler sinnen stimuleras.

Även Nelson (2007) skriver om uterummets användande och att man även kan ta hjälp av andra sätt att lära, förutom det muntliga och skriftliga. Vidare förklarar hon att forskare har kommit fram till att barn presterar bättre i den fortsatta inläringen om de får vara ute. Genom att aktivt motionera och röra på sig kan man även minska stressen och aktiviteten stärker immunförsvaret.

Frågor så som när, var, hur samt varför kan enklare besvaras tack vare utomhusdidaktik. Dahlgren och Szczepanski (2004) skriver att utomhusmiljön inte endast är ett *rum* för inläring. Där finns även dofter, smaker, färger och former vilka förstärker barnets inlärningsförmåga. Genom att enbart läsa böcker är det svårt att tillfredställa de sinnliga behoven. Utomhus finns tillgången till sammanhanget på ett helt annat sätt. Lämnningar från människor samt avtryck ifrån naturens egen förmåga kan i det fria bli mer påtagligt mellan personen som skall lära sig och det ämne som studeras. Att få ta på och känna på ger en mer äkta lärdom och kunskap än skildringar via den skrivna texten och illustrationen. När barn vistas ute uppstår frågor; varför ser naturen och infrastrukturen ut som den gör? hur kan det ha sett ut på en speciell plats förr? Naturen och omgivningen utanför fönstret är en är en dyrbar tillgång då det handlar om att konkretisera det teoretiska runtkring oss.

Det är där många utomhuspedagogiska möten borde börja och ställas. Därför är utemiljön en lika självklar lärandemiljö för utomhuspedagogiken som bibliotek, virtuell verklighet, eller klassrum är för den traditionella pedagogiken. Lärandet i miljön leder till en kunskap som för eleven förenar praktisk och teoretisk erfarenhet.(Lundegård *et al.*, 2004, s.12).

Dahlgren och Szczepanski menar att utomhuspedagogiken utgår från att flytta ut verksamheten. Man kommer då ifrån de traditionella lärandemiljöerna, det vill säga inomhus. Utomhusmiljöer stimulerar och inspirerar till nya idéer och problemlösningar (2004).

Håkan Strotz och Stephan Svenning (2004) skriver att Dewey framhöll vikten av att nyttja de undervisningsresurser som finns utomhus. Dock måste viss fakta nötas in via läromedel. Då dessa baskunskaper skall kunna etableras menar Dewey att man ändå bör ge barnen chanser att se sammanhang. Dessa är enklare att se ute om man har ett tema om till exempel träd. Ute i naturen får de se träden i naturlig storlek, de får ta på och se skillnader på trädens löv och så vidare på ett helt annat sätt än i en bok.

Ann Granberg skriver i sin bok *Små barns utevistelse* (2000) om forskaren Patrik Grahn. Han har i sin avhandling beskrivit att de barn som får vara ute mycket håller sig friskare, har en bättre motorik, starkare fysik samt är vigare än de barn som vistas mer inomhus. Dessutom minskar konflikterna och koncentrationen ökar.

Vidare menar Granberg (2000) att risken för att bli smittad av någon sjukdom är högre inomhus där väggar och tak hjälper till att stänga in luften. Utomhus är dosen av smittämnen betydligt lägre och barnet har rymligare områden att leka på. I utemiljö har barn lättare att ta ut svängarna. Där kan de, på ett enklare sätt, öva sin grovmotorik genom att exempelvis hoppa på stenar, rulla i gräset, klättra, gunga och balansera. Naturens form och dess material gör leken rikare och ökar barnets fantasi. Stina Johansson (2004) instämmer med Dahlgren och Szczepanski (2004) om att när barn får vara ute i naturen för att undersöka och upptäcka ökar deras nyfikenhet och de ställer sig frågor som: Varför? och Hur?

I förskolans läroplan (Lpfö 98 rev 2010) står det att "Förskolan skall sträva efter att varje barn utvecklar respekt för allt levande och omsorg om sin närmiljö" (s.8). Detta skriver även Johansson (2004, s.13) om. Genom att barn får sköta om och ansvara för annat levande i naturen utvecklas deras personlighet och de får en förståelse för att alla former av liv har samma slags värde och är lika viktiga.

2.7 Nackdelar med utomhuspedagogik

Att lära ut utanför förskolan ställer enligt Dahlgren och Szczepanski (2004) högre krav på pedagoger. Det innebär att dem i större utsträckning måste planera, organisera, utföra samt omforma. Författarna menar även att lärarstudenter får för lite utbildning inom utomhuspedagogik. Den ekonomiska biten är en annan viktig aspekt att ta hänsyn till i frågan om brister och nackdelar med utomhuspedagogik. Ekonomin tillåter inte alltför ofta pedagoger att fortbilda sig inom utomhuspedagogik, även bristen på transportmedel sätter stopp för många förskolor att komma ut i naturen. En annan brist inom utomhuspedagogik är att personal upplever en osäkerhet i att lära in ute (Lundegård *et al*, 2004).

Strotz och Svenning (2004) uppfattar det som att pedagoger upplever det enklare att hålla verksamheten inne. Författarna menar på att pedagoger känner sig osäkra och rädda utomhus då de tror sig tappa kontrollen över barn-gruppen. Utomhus finns det mycket annat som drar fokus från själva syftet. Det egentliga problemet här enligt

författarna är att pedagogerna snarare är osäkra i sin roll utomhus. Att de inte kan svara på alla frågor, att det är svårare att ta reda på svar till frågor ute. Strotz och Svenning får medhåll av Gunilla Ericsson (2004) i de argumenten, det vill säga att osäkerheten hos pedagogen ökar vid verksamhet utomhus men uttrycker det som att det är vanligare bland oerfarna pedagoger. Idag är det inte helt naturligt för alla barn att vara ute i naturen skriver Ericsson (2004). Vissa barn hamnar utanför sin komfortzon ute i naturen. Detta får dem att känna oro och blir otrygga. Barn som är av annan nationalitet har inte som många svenska barn haft det som ett naturligt inslag i vardagen att vara i ute. Vissa utländska barn kopplar utomhusmiljön till giftiga djur och växter eller till och med minor. Det är därför inte ovanligt att dessa barn inte vill vara ute i naturen. Här har pedagogen ett ansvar att introducera skog och mark för barn, för att de ska känna en positiv gemenskap med omgivningen. Här bör den vuxna ta hänsyn till barnets förutsättningar för att utforma strävansmål och riktlinjer. För att kunna uppfylla dessa mål bör det finnas utrymme för undervisning och annan typ av verksamhet utomhus. Vidare understryker författaren erfarenhetens mening av utomhusvistelse. Upplevelser är det primära för bestående kunskap. Med det menar han att ute blir det enklare och konkretare att uppleva få en helhetsbild. En annan nackdel kan enligt henne vara att det ibland redan pågår lekar som pedagogen tyvärr måste bryta då denne planerat någon annan aktivitet att göra tillsammans. Här krävs det då mer av pedagogen, att sätta sig in i vad som pågår och eventuellt gå in och byta riktning på barnens egen lek utan att det stör för mycket.

2.8 Förskolans värdegrund

Det är viktigt för samtliga barn att känna sig inkluderade i hela verksamheten. Det gäller även barn med invandrarbakgrund och olika funktionsnedsättningar. I läroplanen för förskolan (Lpfö 98 rev 2010) står det att demokrati ligger som grund i förskolan. Förskolan är skyldig att ta hänsyn till barns olikheter, bakgrund och förutsättningar. Det finns därför inte tid och rum för pedagoger att arbeta efter eget tycke. Som Nordahl (1998) skriver, bör pedagogen lägga fokus på varje enskilt barns progression. Författarna menar att oavsett vad barnet har för behov och hinder finns trots det, alltid något som barnet klarar av. Det är dessa färdigheter som bör uppmuntras av pedagoger. Finns där något som barnet hanterar väl byggs ett självförtroende och *jaget* stärks. Jaget innebär det en person anser eller tror om sig själv.

Ytterligare står det i Lpfö 98 rev 2010 att barn med olika svårigheter skall få stöd av pedagoger och föreståndare. Anette Sandberg och Tuula Vuorinen (2008) skriver att forskning inom förskolan som gjorts visar dock att det finns många brister i både inne- och uterum. Barn med rörelsehinder har inte de bästa förutsättningarna för att lära i små lokaler och kala utemiljöer. Studier som gjorts tyder på att en välplanerad och/eller naturrik utegård gynnar barns totala utveckling.

Vidare står det i Lpfö 98 rev 2010 att barn som är av utländskt härkomst ska ha samma möjligheter till utveckling som svenska barn samt att miljön på förskolan skall uppmuntra och erbjuda en atmosfär där det finns utrymme för inläring och samspel samt stöd och uppmärksamhet till barn som av olika anledningar behöver särskilt stöd.

2.9 I Ur och Skur

I Ur och Skurpedagogiken, vilken är i drift av Friluftsförbundet (Nationalencyklopedin, 2011), har sin utgångspunkt i att låta barn lära sig genom upplevelser, det vill säga praktiskt lärande. Barn har behov som måste tillgodoses, exempelvis lusten att lära sig, att känna tillhörighet till gruppen samt viljan att röra på sig. I Ur och Skurpedagoger är övertygade om att dessa behov tillfredsställs genom det praktiska lärandet, vilket sker lika mycket inne som ute. Det rum som pedagogen anser skall användas utgår från det enskilda barnet, gruppen samt verksamheten I pedagogiken har de vuxna en tämligen passiv roll vad gäller undervisningen, de agerar mer som ett stöd i barnets kunskapsökande. Pedagogen utgår från att barngruppen söker sig kunskap utifrån egna intressen och behov. Forskaren och docenten Patrik Grahn (Friluftsförbundet, 2011) skriver att barn i I Ur och Skurförskolor visar mindre frustration vid problemlösningar, är mer koncentrerade, mer tålmodiga samt mindre sjuka i jämförelse med barn som går i traditionella förskolor.

3. Metodologi

Det finns flera olika metodval att använda sig av vid en uppsatsskrivning. Vi valde att använda oss av skriftliga källor, observationer samt frågeformulär, det vill säga enkäter. Frågeformulären lämnades till två traditionella- och två I Ur och Skurförskolor medan observationen utfördes på en traditionell förskola. För att få våra frågeställningar besvarade valdes både traditionella och I Ur och Skurförskolor, för att få en bredare bild.

3.1 Urval

Vår undersökning är en kvalitativ studie, vilken innebär att respondenten får mer utrymme att svara utifrån sig själv och sina tankar, frågorna är därför *öppna och ostrukturerade*. Med denna typ av datainsamling fick vi mer lämpliga svar för vår studie då vi valde ut en yrkeskategori som lämpade sig bäst för den här typen av undersökning (Björndal, 2005).

Frågeformulär passade sig väl då vi ville ha fler än en persons perspektiv. Som Stukat (2005) skriver, passar sig metoden när man vill nå ut till ett större antal människor. Den metod vi valde här kallas ostrukturerade frågeformulär, det vill säga med öppna frågor där svaren själv formuleras av personen. Att observation var en del av vår metod är som Stukat skriver att man får reda på vad människor egentligen gör och inte bara vad de gör och säger. Det är inte alltid 100 % sanningsenliga svar i intervjuer och frågeformulär. Genom att som utomstående kunna läsa av kroppsspråk och ansiktsuttryck är i många fall mer värt. För vår del passade sig denna metod väl. Vi använde oss av så kallad ostrukturerad metodik vilket innebär att vi fanns med i bakgrunden, utan att agera alls. Till vår hjälp hade vi en loggbok där vi skrev ner tankar som passade till våra frågeställningar samt ett observationsschema där vi fyllde i några specifika händelser.

3.2 Genomförande

Att det blev just frågeformulär var för att få en inblick i vad pedagogerna svarade om lek och lärande utomhus. Fördelen med det ostrukturerade frågeformuläret var att vi

fick reflekterande svar. Att vi även valde observation som metod var, att vi utan att lägga oss i och synas så lite som möjligt, få oss en inblick i hur det är i verkligheten gällande pedagogers tankar om utomhusverksamhet samt hur den används. Nackdelen med det ostrukturerade frågeformuläret kan vara att den svarande bara svarar med korta och inte så innehållsrika svar samt att den svarande kan hitta på något som egentligen inte stämmer överens med verkligheten (Stukát, 2005).

I och med att tiden inte räckte till skedde observationen enbart på en traditionell förskola, medan frågeformuläret lämnades till både I Ur och Skur- och traditionell förskola. Vi är medvetna om att studiens trovärdighet minskar eftersom vi inte utfört observationer i båda pedagogikerna. Trots det har vi kunnat dra kopplingar mellan observation och frågeformulär vad gäller den traditionella förskolan. Det vi riktade in oss på under observationen var utomhusleken. Alla pedagoger och vårdnadshavare lämnade sitt medgivande till att delta i undersökningen genom missivbrevet som de fick. Våra observationer är så kallade *deltagande* som Martyn Denscombe (2000) skriver om, vilka innebär att vi som observatörer fanns med i bakgrunden utan att störa eller kommentera. Dock var den observerade gruppen medveten om varför vi var där. Den här typen av observation bör sammanställas så snart som möjligt på grund av mänskliga faktorn där minnet kan svikta.

Ambitionen för oss har varit att ta reda på vad tidigare forskning samt litteratur har kommit fram till i fråga om barns lek i uterummet. Vi lämnade sedan ut frågeformulär samt gjorde observationer. Johanna lämnade ut frågeformulär den 7 april och samlade in dem den 20 april med tillhörande missivbrev, medan Filiz lämnade ut resterande frågeformulär den 27 april. Dessa samlades in den 6 maj med ett annat missivbrev. Observationen genomfördes av oss båda den 16 maj där brev om godkännande och information lämnades ut den 12 maj. Att formulären delades ut vid två olika tillfällen beror dels på tidsbrist hos oss skribenter, dels att Filiz föredrog Johannas val av ämne framför sitt ursprungliga. Detta resulterade i att Filiz anslöt sig till Johanna efter den 7 april.

Under observationen valde vi ut olika platser på förskolegården med olika grupper av barn, under uppsikt av olika pedagoger.

Vi delade upp observationen mellan oss där Filiz observerade skogsdungen och Johanna sandlådan/gungställningen.

3.3 Studiens tillförlitlighet

Vår undersökning innefattar flera förskolor vars pedagoger svarat på ett antal frågor samt en observation vilket höjer validiteten. Vi har gjort en fältundersökning för att komplettera frågeformuläret. Dock har vi inte fått svar från samtliga av de tilldelade vilket sänker validiteten i studien. Vi delade ut 47 formulär men endast 25 blev besvarade. 19 formulär besvarades av de traditionella förskolorna och sex av I Ur och Skurförskolorna.

3.4 Forskningsetiska principer

Ledning, personal och vårdnadshavare upplystes om syftet i observation och frågeformulär. I vår information vad det gällde observation framgick det att vi ville undersöka med vilka avsikter samt hur uterummet används. Dessa parter blev även intygade om att all information används konfidentiellt, det vill säga att varken namn

eller plats benämns någonstans i uppsatsen. Vi har utgått från de *fyra etiska principerna* vilka Stukát (2005) skriver om; *informationskravet, samtyckekravet, konfidentialitetskravet* samt *nyttjandekravet*. Vi har både upplyst samtliga både muntligt och skriftligt att det är upp till dem om de vill vara med i undersökningen vilket uppfyller informationskravet och samtyckekravet är därför uppfyllt. Det framgår även att allt som görs i samband med vår undersökning är helt anonymt samt endast kommer att användas i samband med den, som då uppfyller kravet för konfidentialitet och nyttjandekravet.

4. Resultat

I följande kapitel redovisar vi resultaten av frågeformulär och observationer. Formulären har delats ut till två traditionella förskolor samt två I Ur och Skurförskolor. Observationen är gjord i en traditionell förskola under en förmiddag. Observationsschema hittas i *bilaga 6*.

4.1 Resultat av frågeformulär

1. *Hur många barn har ni på avdelningen?*

I de traditionella förskolorna har de 18-24 barn per avdelning.

I I Ur och skurförskolorna har de på den ena 22 barn och på den andra endast en femårsgrupp med fem stycken barn. Dessa fem barn har gemensam verksamhet med förskoleklassen.

2. *Anser ni att det går att genomföra planerad utomhusverksamhet med barngruppen (med tanke på antal barn, olika behov etc.)?*

Alla utom en i den traditionella förskolan svarar att det är möjligt att genomföra, dock om grupperna kunde delas på. Tre av respondenterna svarar även att det finns för få personal för att det skall kunna genomföras i den utsträckning de vill. En av dem svarar att det är tidskrävande med påklädning men att aktiviteten går att genomföra när man väl är ute.

I I Ur och Skur svarar samtliga att det går. Dock svarar en person att det beror på vädret, de är inte ute om det är cirka -25 grader eller spöregnar.

3. *Hur ofta går ni ut i naturen (t.ex. skogen, grönområden, vattendrag etc.)?*

I de traditionella förskolorna svarar 12 stycken att de går utanför förskolegården en gång per vecka. Utöver dessa är det två stycken som svarar att de går utanför gården så lite som två gånger i månaden, vilket de förklarar att de skulle ändra på om det fanns resurser. De andra fem gav inget exakt svar på antal tillfällen då de besöker exempelvis skogen. De menar att det krävs mindre grupper, prioriteringar och planering.

I I Ur och Skur svarar en person att de är i naturen fem gånger i veckan, en annan svarar fyra gånger per vecka samt en som svarade att de går utanför förskolegården tre gånger i veckan. Resterande tre svarar att de går ut i naturen två-tre gånger i veckan varav en av dem har ambitionen att få till fler dagar.

4. Hur ofta genomför ni aktiviteter i inlärnings syfte utomhus?

Sex av pedagogerna i de traditionella förskolorna svarar att det sker i stort sett varje dag. Sju svarar att även om det inte finns någon särskild planerad aktivitet finns det alltid tillfällen i den fria leken som pedagogen kan spinna vidare på och som barnet kan lära sig av. Tre svarar helt enkelt att det inte sker så ofta, en skrev några gånger per år. Och de två sista anser att det alltid finns ett syfte med allt de gör.

I I Ur och Skur svarade fyra personer att det sker varje dag och två av dem svarade fyra dagar i veckan.

5. Vad gör ni vid sådana tillfällen?

I de traditionella förskolorna svarar 13 att de vanligaste läroämnena innehåller matematik, estetik och grovmotorik men även vattenlekar samt natur och miljö. De resterande sex ger inte något svar alls.

Samtliga i I Ur och Skur svarar att aktiviteterna görs ämnesöverskridande där de för in ämnen som bland annat matematik, estetik, naturkunskap och kroppsuppfattning. Tre av de svarande skriver även om *Knoppen- Knytte- och Mulleaktiviteter*.

6. I vilket syfte kan leken användas för inläring? (Markera alternativen med kryss)

☐ Kemi	Traditionell: 17	I Ur och Skur: 5
☐ Biologi	Traditionell: 19	I Ur och Skur: 6
☐ Teknik	Traditionell: 18	I Ur och Skur: 6
☐ Fysik	Traditionell: 16	I Ur och Skur: 5
☐ Miljö	Traditionell: 19	I Ur och Skur: 6
☐ Språkutveckling	Traditionell: 19	I Ur och Skur: 6
☐ Matematik	Traditionell: 19	I Ur och Skur: 6
☐ Motorik	Traditionell: 19	I Ur och Skur: 6
☐ Socialt samspel	Traditionell: 19	I Ur och Skur: 6

7. Vilka fördelar respektive nackdelar anser du att det finns med utomhusverksamhet? Fördelar/Nackdelar

Fördelar

En av personerna i de traditionella förskolorna svarar blankt. 14 av dem svarar bland annat att utrymmet är en av fördelarna, de svarar även att material finns gratis, varav fem av dessa svarar att även grovmotoriken övas upp. Fyra av dem svarar att den friska luften samt ljudnivån är fördelar med utomhusverksamhet.

De fördelar som I Ur och Skurpedagogerna tar upp skiljer sig lite ifrån varandra. En av dem skriver att barn är friskare, motoriken övas upp på ett helt annat sätt och om

läran om hållbar utveckling och djur och natur. Två andra pedagoger skriver även de om den friska luften och att motoriken övas upp men även att konflikter förekommer mer sällan utomhus. En fjärde skriver om att fantasin flödar och att vad som helst kan utträttas utomhus. De två sista nämner multimodal inläring, det vill säga att barnet använder hela kroppen för inläring, samt att samarbetet ökar.

Nackdelar

Åtta pedagoger i den traditionella förskolan svarar att väder och kyla är den enda nackdelen med utomhusverksamhet. En svarar att nackdelen med utomhusverksamhet är om inomhusverksamheten flyttas ut. Tre av pedagogerna har svarat att deras förskolegård inte lämpar sig för utomhusverksamhet då den inte är tillräckligt inbjudande. En har svarat att renodlad I Ur och Skurverksamhet bidrar till att barn som vistas mer utomhus får svårare att leka inne. Resterande sex svarar att nackdelarna med att vara ute kan vara att barnen inte har kläder efter väder och därför inte klarar av att vara ute så länge. De blir då passiva och får tråkigt.

Fyra pedagoger i I Ur och Skurförskolan svarar att det inte finns några nackdelar med utomhusverksamhet. De andra två nämner endast dåliga kläder som ett hinder.

8. Förekommer det att ni använder er av leken för inläring (planerad lek)? I så fall hur?

Två pedagoger i den traditionella förskolan har valt att inte svara. Resterande 17 svarar genomgående att planerad lek sker i samlingen. Sju av dessa 17 svarar även att det sker i sång, dans och rörelse, både inomhus och utomhus. De andra 10 personerna nämner också vikten i samarbetsövningar samt olika estetiska ämnen så som färg/form, sång, dans och rörelse.

I I Ur och Skurförskolan svarar alla sex pedagoger att inläring sker ständigt i leken och fyra av dem tillägger att de använder uppdragskort beroende på situationen.

9. Anser du att du personligen har kompetens i att bedriva utomhusverksamhet?

I den traditionella förskolan svarar 11 pedagoger definitivt ja, var av en av dessa har utbildning i natur och teknik. Fem svarar att de till viss del har kompetensen men vill lära sig mer. En svarar ja, bara hon har sina *lärandeglasögon* på sig och en svarar ja men att mer planering och utvärdering krävs. Slutligen svarar en nej och att denne behöver lära sig mer.

Samtliga sex i I Ur och Skur svarar ja, fyra av dessa har olika utbildningar från Friluftsförbundet. Två av dessa sex svarar ja men vill lära sig mer och har intresset för pedagogiken.

10. Erbjuds ni någon form av kompetensutveckling inom ämnet utomhuspedagogik? Om ja, vilken form av utbildning?

14 pedagoger i den traditionella förskolan svarar att de har fått utbildning via en kompetensutvecklingsdag. Tre pedagoger svarar nej, de har inte fått något erbjudande och två pedagoger svarar att det var länge sedan.

I I Ur och Skur svarar alla sex att de fått olika utbildningar från Friluftsrådet. Två av dessa svarar att de även går på nätverksträffar med andra I Ur och Skurförskolor.

11. Hur skulle du välja att tolka begreppet utomhuspedagogik?

I den traditionella förskolan svarar 14 pedagoger att allt som kan göras inne kan göras ute. Två svarar inte på frågan. En svarar att det är samspelet mellan människa och djur och natur. En annan svarar att det är allt som har med natur och närmiljö att göra. En tredje svarar att ta tillvara på naturkunskapen och estetiska ämnen.

Tre pedagoger i I Ur och Skur svarar att allt som kan göras inne kan göras ute. Två svarar att utomhuspedagogik handlar om multimodalt lärande och en svarar att verksamheten bedrivs ute med hjälp av naturen.

Här nedan i tabell 1 får läsaren en överblick av föregående frågor och svar.

Tabell 1. Översikt av resultat av frågeformulär.

Fråga	Traditionell förskola	I Ur och Skurförskola
1	18-24 barn	22 barn respektive fem barn
2	18 anser det möjligt, dock med mindre grupper, 1 anser det tidskrävande dock möjligt väl ute	Samtliga svarar att det går, dock ej om det är -25 grader eller spöregn
3	12 svarar; 1/v, 2 svarar; >2/mån, 5 ger oklart svar	2-5 gånger/vecka
4	6 svarar; i stort sett varje dag, 7 svarar att relevanta tillfällen tas tillvara, 3 svarar att det är sällan, 1 svarar; några ggr/år, 2 svarar; finns ständigt ett syfte med det som görs	4-5 dagar/vecka
5	13 svarar; matematik, estetik, grovmotorik, natur/miljö och vattenlek, 6 svarar inte alls	Aktiviteterna görs ämnesöverskridande
6	19 svarar; miljö, språkutveckling, matematik, motorik, socialt samspel, 18 svarar; teknik, 17 svarar; kemi, 16 svarar; fysik	6 svarar; biologi, teknik, miljö, språkutveckling, matematik, motorik, socialt samspel, 5 svarar; fysik, 5 svarar kemi
7	Fördelar: 14 svarar utrymme och material varav 5 även svarar att grovmotorik tränas, 4 svarar frisk luft och ljudnivå, 1 svarar ej Nackdelar: 8 svarar; väder/kyla, 6 svarar; kläder efter väder, 3 svarar; oinbjudande närmiljö, 1 svarar; I Ur och Skurverksamhet bidrar till att barn får svårt att vistas inne, 1 svarar; om	Fördelar: 1 svarar; friskare barn, motorik tränas, hållbar utveckling och dur/natur, 2 håller med föregående men tillägger färre konflikter, 2 svarar multimodalt lärande, 1 svarar; fantasin har inga gränser Nackdelar: 4 svarar; det finns ej nackdelar, 2 svarar; kläder efter väder

	inomhusverksamheten flyttas ut	
8	17 svarar; planerad lek förekommer i samlingen, 10 av dessa svarar även samarbetsövningar, resterande 7 svarar även; sång, dans/rörelse ute/inne, de resterande 2 svarar ej	6 svarar; inläring sker ständigt i leken, 4 av dessa svarar; uppdragskort beroende på situation
9	11 svarar; ja varav 1 har utbildning i natur/teknik, 5 svarar; till viss del och vill lära mer, 1 svarar; ja bara <i>lärandeglas-ögonen</i> är på, 1 svarar; ja dock behövs mer planering och tid, 1 svarar; nej	6 svarar; ja, 4 av dessa har utbildning från Friluftsförbundet, resterande 2 svarar; ja men vill lära mer
10	14 svarar; utbildning via kompetensutvecklingsdag, 3 svarar; nej, 2 svarar; ja länge sedan	6 svarar; ja Friluftsförbundet, 2 av dessa svarar; nätverksträffar med andra I Ur och Skurförskolor
11	14 svarar; allt som kan göras inne kan göras ute, 2 svarar ej, 1 svarar; naturkunskap och estetik 1 svarar; samspel mellan människa/djur/natur, 1 svarar; allt som har med natur/närmiljö att göra	3 svarar; allt som kan göras inne kan göras ute, 2 svarar; multimodalt lärande, 1 svarar; verksamheten bedrivs ute med hjälp av naturen

4.2 Analys av frågeformulär

Vi uppfattar det som att pedagoger i de traditionella förskolorna upplever att det är omständigt med utomhusverksamhet. Vi drar dessa slutsatser då många av dem svarat att barngrupperna är för stora och att man inte kan hålla i en aktivitet med för många barn. De vill hellre dela grupperna för att det skall bli mer lätthanterligt. Dock är detta inte möjligt då det finns för få pedagoger till hands. I I Ur och Skurverksamheten däremot upplever man inte stora grupper som ett problem. Där anser de att problematiken ligger i olika väderförhållanden. Är det exempelvis -25 grader går man inte ut. Jämför man de olika pedagogikernas vistelse i naturen utanför förskolegården ser vi tydliga skillnader. De I Ur och skurförskolor vi haft kontakt med går utanför gården *minst* två gånger per vecka. De andra två förskolorna går ut i naturen oftast när tillfälle ges men de menar att det krävs mindre grupper, prioriteringar och mer planering. Detta kan bero på att vistelse i naturen inte är ett naturligt inslag och att annan verksamhet prioriteras, inomhus. Aktiviteter som pedagogerna utför spontant utomhus sker ungefär lika ofta i en I Ur och skurförskola som i en traditionell förskola. Vi uppfattar det som att det i båda pedagogikerna ständigt finns ett syfte med allt som görs, i stort sett varje dag. Att det kan vara på det här sättet tror vi beror på att det kommer självmant utan att det är någon planering bakom. Pedagogerna tar tillfället i akt och utgår därifrån, att lära här och nu.

I frågan om i vilket syfte leken kan användas för inläring har vi lagt märke till att ämnena kemi, fysik och teknik faller bort hos vissa personer som svarat. Detta kan bero på att pedagogerna saknar vissa grundläggande kunskaper inom dessa ämnen. Ämnena uppfattas troligen som skrämmande, pedagogerna kan vara osäkra på hur och vad de kan göra med barnen.

Fördelarna med utomhusverksamhet är övervägande för båda pedagogikerna. Utrymmet är mindre begränsat. Barnen har mer plats att röra sig på vilket kan

minska konflikter samt att ljudnivån inte är lika störande som den kan vara inomhus. Utomhus får de frisk luft vilket kan bidra till att de håller sig friskare. Genom att det är ojämn terräng tränas grovmotoriken, speciellt hos de yngsta barnen. Material finns gratis utomhus och fantasin kan sättas igång när barn kan simulera med hjälp av det. Pedagogerna i I Ur och Skur nämner även att det multimodala lärandet sätts igång, vilket innebär när barn får se, höra, känna, göra. Nackdelarna är att barnen inte har kläder efter väder vilket är ett svar vi får från båda pedagogikerna, dock är det vanligare hos de traditionella förskolorna. Tre stycken från dessa svarar även att deras förskolegård inte lämpar sig bra och inte är tillräckligt inbjudande. För I Ur och Skur är det en del av vardagen att vistas utomhus i, i stort sett, alla väderförhållanden.

Lek i lärandesyfte sker ofta i den traditionella förskolan och vanligast under samlingen. Pedagogerna bjuder även in till sång, dans och skapande. I Ur och Skurpedagogerna svarar att inlärning sker ständigt i leken och att de ibland använder sig av så kallade *uppdragskort*. Uppdragskortet verkar vara något lustfyllt som uppskattas av både pedagoger och barn. Leken ger tillfällen för barnen att se samband och proportioner. Vi uppfattar att denna typ av lärande lek inte känns påtvingad utan något som barnen säkerligen ber om att få leka.

Mer än hälften av de traditionella pedagogerna anser sig ha kompetensen att bedriva utomhusverksamhet, dock erbjuds det inte utbildningar mer än en dag om året för dessa pedagoger. Kan de då inneha den kompetens de påstår sig ha? Vi är skeptiska mot detta. Det är alldeles för lite utbildning. I I Ur och Skur däremot har samtliga svarat att de fått mer än en utbildning, bland annat genom Friluftsförbundet. För att kunna bedriva utomhusverksamhet krävs gedigna utbildningar och inte endast *en* dag om året.

En punkt som de båda pedagogikerna har gemensamt är att många av pedagogerna anser att allt som kan göras inne kan göras ute. Vi anser att det är tveksamt att så många ur de traditionella förskolorna svarat detta. Varför flyttar de då inte ut sin verksamhet i större utsträckning? Finns det överdrift i svaret eller har de svarat så som de möjligtvis vill att det skall vara?

4.3 Resultat av observation

I skogsdungen.

Observation 1.

En femårig flicka står vid några buskar med ryggen åt pedagogerna. Flickan bryter av kvistar och kastar bladen på backen. Pedagogerna blir varse om detta när en annan flicka skvallrar. Här tar pedagogerna tillfället i akt och samlar alla barnen i en ring för att prata om Allemansrätten och hur man uppträder i naturen.

Observation 2.

Ett barn sitter och petar i jorden. Han har varit ensam sedan alla gick ut, vissa av de andra barnen håller en distans till honom. En annan pojke går efter ett tag fram till honom och sätter sig. Han har något i handen som han visar för den första pojken. Pedagogen kastar ett öga åt det hållet då och då. Pojkarna diskuterar om en myra, ”jag vet inte”, hörs det från pojkarna vid ett flertal tillfällen. Även pedagogen hör att

de ställer frågor till varandra som den andre inte kan svara på. Hon går fram och pratar med pojkarna. Ställer frågor som vad är det där? vad tror ni att den äter? var bor den? ”Den bor i min balkong!”, utbrister ena pojken och kommer sedan på att han vill titta i *myraboken* i boklådan.

Observation 3.

Tre barn leker fritt runt en stor sten. De klättrar upp på den och hjälper varandra om de inte kan komma upp. Fantasin flödar, plötsligt står de på ett stort berg och spanar ut på alla båtarna. De ser pirater och sjörövare. Leken tar en annan vändning när barn nummer fyra kommer och vill vara med. Pojken har med sig en pinne och börjar jaga de andra. Pedagogerna kommer fram till barnen och talar om att det är förbjudet att springa med pinnar, man kan skada både sig själv och andra. Det är inte fel att leka med pinnar bara man är försiktig. Pedagogerna låter barnen leka fritt och använda sin fantasi, flikar in angående pinnen och talar om att det kan vara farligt.

I sandlådan/gungställningen

Observation 4.

Fem barn leker affär i sandlådan och ropar till sina kompisar att komma och köpa. De gör sandkakor och tårtor som de sätter pinnar (som ljus) i. När en pedagog kommer och handlar så förklarar en flicka för denne att man betalar med pengar. Hon ger pedagogerna naturmaterial så som stenar och blad, att betala med. Pedagogerna går in i leken och ställer frågor till barnen angående betalningen, till exempel ”hur många kakor får jag för den här pengan, varför?” Pedagogerna väljer att kliva in i leken och *stöta* barnen i leken och ställer frågor.

Observation 5.

Två barn står vid gungställningen och ropar på fröken för att få hjälp att komma upp i gungan. De ropar och ropar men ingen tycks höra dem. Pedagogerna har uppmärksammat barnen men att denne tycks avvakta med att hjälpa dem. Efter en stund kämpar sig barnen upp i gungan själva och klarar av att sätta fart på den.

Observation 6.

I sandlådan, klätterställningen och gungställningen kryllar det av barn. De gräver med spadar, kör med bilar och grävskopor, åker rutschkana och gungar. Några flickor sitter med en hink i sandlådan och diskuterar med varandra varpå de ropar att de hittat en spindel. Efter en stund kommer de springandes till en av pedagogerna och visar stolta upp sin fångst. Detta gör även andra barn intresserade på vad som sker. Pedagogerna blir genast glad och engagerad och frågar barnen vad de tror att det är för slags spindel och vad den äter för mat. Först får barnen gissa sedan går pedagogerna in och hämtar en bok som bland annat handlar om spindlar. Tillsammans tar de reda på fakta om spindeln. Jag hör hur pedagogerna benämner begrepp så som art och spindeldjur och att spindlar har åtta ben. Detta väcker flickornas nyfikenhet, vilken genast smittar av sig till fler av de andra barnen, och de vill genast ut och leta efter andra spindlar.

4.4 Analys av observation

I skogsdungen

Observation 1.

Detta upplevde jag som ett bra lärtillfälle där följdfrågor uppkom och några av barnen berättade om sina förkunskaper. Jag noterar att barnen på så vis hjälper varandra. Att redan i förskolan ta upp något som *Allemansrätten* anser jag vara ett positivt inslag. Det är inte fel att redan som nyfyllt treåring ha hört begreppet *Allemansrätten* och lära sig hur man ska förhålla sig till naturen. Ju förr man hör/lär sig begreppet vet man hur man ska förhålla sig till det. Av detta samtal kan man senare utveckla ett tema om djur och natur.

Observation 2.

Jag anser att det är bra att pedagogen går in i pojkarnas konversation och ställde dessa pedagogiska frågor för att pojkarna skulle få tänka till. Genom att pojken intresserar sig för myraboken kan detta tillfälle bli starten till en undersökning och temaarbete på avdelningen. Jag upplever pedagogen som trygg i sin yrkesroll och tar tillvara på situationen genom följdfrågor som förlöser barnens tankar.

Observation 3.

Här upplever jag inte pedagogen som sträng eller elak, dock verkar det som om barnet med pinnen känner så. Min reflektion av situationen är att pedagogen gick in med en lugn ton och talade om att man inte får springa med pinnar. Detta är en bra bedrift då situationen annars kan bli aggressiv om man använder ett annat röstläge. Det blir en lärandesituation i sig att bli tillrättavisad och att visa hänsyn mot sina kamrater.

I sandlådan/gungställningen

Observation 4.

Här tar pedagogen tillvara på den fria leken och skapar ett tydligt lärtillfälle utan att ändra riktning i barnens lek. Vid det här tillfället är det tydligt att barnen gör återkopplingar till verkliga situationer och det de troligen upplevt. Jag upplever pedagogen som väldigt engagerad och orädd för att krypa runt i sanden och gå ner till barnens nivå. Denne ställer ledande frågor så som; ”varför får jag fler kakor för den här stenen?” Där sätts barnens tankeverksamhet igång. Pedagogen hade lika gärna kunnat strunta i att ställa frågor. Detta tyder på att denne är medveten om att frågor hjälper barnen att tänka, reflektera och förstå.

Observation 5.

Jag vet inte riktigt hur jag ska tolka pedagogens agerande. Antingen ignorerade denne att barnen behövde hjälp, eller så fanns det en mening med att pedagogen inte gick dit. Det är bra att barnen får prova själva först innan de får hjälp men som pedagog anser jag att man ska gå dit och förklara för barnen att de får prova själva först innan man hjälper dem. De bör alltså få en förklaring till varför de inte får hjälp, annars tror de kanske att ingen lyssnar till eller bryr sig om dem. När barn får prova själva upptäcker de att de faktiskt kan och *jaget* förstärks utifrån det.

Observation 6.

Här har vi en intresserad och nyfiken pedagog som gärna vill lära *med* barnen. Jag anser det bra att benämna begrepp även för dessa yngre barn, så att de känner igen och är bekanta med dem. Pedagogen möter barnen på deras nivå och tar tillvara på även deras intressen och nyfikenhet. Pedagogen använder sig av lärtillfället och låter barnen ställa frågor om vad de tror innan han tar fram faktaboken. Denne väntar inte tills de gått in utan tar till vara på tillfället *här och nu*. Det upplever jag som en fördel för att inte barnen skall tappa intresset och engagemanget inför spindelupptäckten. En annan viktig aspekt jag noterar är att pedagogen lockar till sig fler barn genom att själv vara intresserad och inte förringa barnens upptäckt.

5. Diskussion

Vi kan se att i den litteratur vi använt oss av, utgår samtliga från liknande utgångspunkter gällande utomhusvistelse i förskolan. Vi har upptäckt utifrån frågeformulären att likheterna mellan de traditionella förskolorna kontra I Ur och Skurförskolorna är många. Vi kom även fram till att det finns skillnader, dock inte i den grad vi från början förväntat oss.

De grundläggande förutsättningarna för att finmotoriken skall utvecklas är att barnet har kontroll över sin grovmotorik. Både Nordahl och Misund (1998) och Granberg (2000) skriver om motorikens betydelse för inläring. Grovmotoriken ligger till grund för finmotoriken, vilken i sin tur ligger till grund för bland annat skrivning och ritning. Det blir då en förberedelse inför skolstarten. Med fördel övas grovmotoriken upp utomhus för de flesta barn. Utomhus finns *gratis* material, så som stubbar och träd, stenar och kullar att tillhandahålla. Här kan vi se tydliga kopplingar till vad pedagogerna svarat inom respektive pedagogik. Att motoriken tränas och förbättras finns med som svar i fler av frågorna vi ställde. Detta är en positiv upptäckt då även vi som skribenter anser att då barn får röra på sig, dra ut svängarna samt få tillgång till olika underlag, tyder på ökad inläring.

Människan är en social varelse som förväntas interagera med andra. Leken är viktig för barns lärande av det sociala samspelet, där de till exempel tränar på att fungera i grupp och att lära av varandra. Detta kan kopplas ihop med Eriksons (1902-1994) och Vygotskijs (1896-1934) (i Lillemyr, 2002) teorier om att leken är en av de primära delarna i barns fortsatta psykiska samt sociala framsteg. Leken är därför inget som skall underskattas, som Scarlett et al. (2005) beskriver det. Deras tankar går att koppla till Eriksons (1902-1994) och Vygotskijs (1896-1934) teorier. Författarna tar också upp att leken är viktig för den intellektuella och emotionella utvecklingen. Att leken är så pass viktig för den fortsatta inläringen samt det sociala samspelet ser vi tydligt från både observationer och frågeformulär, vilka med fördel kan kopplas till det författare nämnt ovan. Därför anser vi att det är så pass viktigt att som pedagog uppmuntra och skapa goda förutsättningar till lek. Här kan man som pedagog, utan att störa alltför mycket, gå in i leken och skapa lärandesituationer. Det upptäckte vi även genom samtliga observationer. Lärandesituationerna uppenbarar sig dock på olika sätt både med och utan konkret hjälp från pedagogerna. Vi vill poängtera att ett tillvägagångssätt inte är viktigare än ett annat. Ibland krävs det att pedagogen håller sig i bakgrunden och på så sätt låter barn skapa egna lärtillfällen så

som i observation nummer fem, där pedagogen av någon anledning väljer att inte hjälpa till. I observation nummer fyra, där barn och vuxen leker affär, utspelas ett annat tillfälle på hur man som pedagog kan vara med i leken och även utveckla den. Frågeformulären visar på att man i så stor utsträckning som möjligt tar tillvara på leken både inomhus och utomhus samt att leken ständigt bidrar till inläring. Genom egna erfarenheter har vi även upptäckt att leken är så pass viktig för den sociala utvecklingen. Trots att lek är lek finns där koder och oskrivna regler som barn får anpassa sig till vilket i sig bidrar till personlig utveckling. Detta kopplar vi till det som Nordahl och Misund (1998) bland annat nämner gällande det ökade självförtroendet som barn får genom lek, vilket genererar till den totala utvecklingen.

Nordahl och Misund (1998) hävdar att leken ligger till grund för fler av barnens utvecklingsstadier. Bland annat påverkas språket positivt genom lek, där de lär sig nya ord och begrepp. Det viktigaste med leken är att språket får ett innehåll, ord får en helt annan betydelse för barnet om det upplever dem än om det läser eller hör dem. Kunskapen befästs när ordet konkretiseras och upplevs. Här ser vi direkta kopplingar till observation nummer 1, 4 och 6. Vid de tillfällena drar sig inte pedagogerna för att använda sig av mindre vardagliga begrepp så som *Allemansrätten* och *art*. Genom att introducera *svåra* ord och begrepp redan i förskoleåldern ges möjligheten till att befästa dessa senare i skolåldern. Författarna menar att barn lär sig mer, om flera sinnen stimuleras samtidigt och att kunskapen då stannar kvar längre. Detta håller Nelson (i Dahlgren *et al.* 2007) med om men även att utomhusvistelse, oavsett om det är fri lek eller i lärandesyfte, gynnar barnets fortsatta inläring. Szczepanski (i Dahlgren *et al.* 2007) delar föregående författares åsikter om utomhuslekens betydelse men understryker även sinnenas betydelse för inläring. Dofter, smaker, färger och former blir mer påtagligt ute. Grahn (i Dahlgren *et al.* 2007) trycker även han på den positiva inverkan som uterummet har för de olika sinnen. Han menar att sinnen som ljus, känsel, doft och ljud förstärker barnets aktivitet. Rousseau (1712-1784) och Comenius (1592-1670) (i Brügge *et al.* 2007) talade redan på sin tid om hur viktigt det var att lära med samtliga sinnen, vilket föregående författare hävdar. Framförallt I Ur och Skurpedagogerna benämner i frågeformulären att utomhuspedagogik handlar till stor del om ett multimodalt lärande där man lär med fler sinnen samtidigt. Vi tolkar det som att utomhusvistelse av olika skäl gynnar barn som har olika inläringssätt.

Grahn (Friluftsförbundet, 2011) menar att barn som får vistas utomhus i större utsträckning, skapar en större koncentrationsförmåga och är mer tålmodiga, vilket även Johansson (2004) håller med om. De får medhåll från Dahlgren och Szczepanski (i Lundegård *et al.* 2004) och de hävdar även att utomhusmiljö både stimulerar och inspirerar till nya idéer och det blir enklare att lösa problem. Nelson och Szczepanski (i Dahlgren *et al.* 2007) håller båda med om att utomhusvistelse resulterar i att barn blir lugnare och det uppstår därför färre konflikter kring dem. Detta bekräftar även I Ur och Skurpedagogerna i en fråga i frågeformuläret. Här kan vi dra paralleller till att barn som är stressade och okoncentrerade har svårare att ta in ny kunskap. I I Ur och Skurpedagogiken (Friluftsförbundet, 2011) utgår de från att barnen får undersöka och lära sig genom upplevelser, där pedagogen finns med som handledare. De tar fasta på att utomhusvistelsen är en viktig del i barns utveckling.

Trots att en förskola spenderar mycket tid på förskolegården får det inte särskilt positiva följder om det inte finns en tanke bakom hur förskolegården är uppbyggd.

Den bör vara välplanerad och gärna ha en del grönområden. Detta skriver Sandberg och Vuorinen (2008), vilket styrks av Lpfö 98 rev 2010. Szczepanski (i Dahlgren *et al.* 2007) understryker också han vikten av utomhusmiljön, där närmiljö blir lärmiljö. Därför bör inte förskolegården vara en steril och kal plats. I den traditionella förskolan, genom frågeformuläret, ser vi just detta problem med en icke lustfylld och inbjudande närmiljö där de inte föredrar att ägna sin utomhusverksamhet på. Här vet vi inte om det är endast personalens egna reflektioner eller om det är faktum. En lösning på detta vore exempelvis att samarbeta avdelningarna emellan och ta sig ut till närmaste natur. Vi är dock medvetna om stora barngrupper och få resurser.

Att få en helhetsbild och se samband mellan olika företeelser är ett faktum för bestående kunskap. Detta tar Ericsson (i Lundegård *et al.* 2004), Nordahl och Misund (1998) samt Lundegård *et al.* (2004) fasta vid. Författarna påstår att för att få en helhetsbild bör kunskapsinläringen ske utomhus. Brügge och Szczepanski (i Brügge *et al.* 2007) skriver att Dewey (1859-1952) däremot ansåg att den *teoretiska kunskapen* ska samverka med den *praktiska*. Det räcker således inte att gå ut för att lära sig utan barn bör även få en teoretisk grund att stå på. Det konkreta vi kan dra kopplingar till är tillfället med spindeln i observation nummer 6. För att etablera svaren till de frågor barnen ställer är det nödvändigt att ha en faktabok till hjälp. På det viset får barnen både praktisk och teoretisk kunskap. Det är enligt oss ett bra tillvägagångssätt som pedagogen använder sig utav, vilket även ligger till grund för att barnen själva skall kunna ta egna initiativ till eget kunskapssökande.

6. Slutsatser

Innan vi började med undersökningarna hade en av oss skribenter förutfattade meningar om att förskolans pedagoger vanligtvis endast såg på vid barnens lekar eller samtalade med andra arbetskamrater. Observationerna har dock visat tydligt att pedagogerna agerar i högre grad än vad som räknats med. På olika sätt tar de tillvara på exempelvis lektillfällen och skapar utgångspunkter för vidare inläring.

Vi har genom våra undersökningar kommit fram till att det finns både skillnader och likheter i de olika förskolorna som deltagit i vår studie, gällande utomhusverksamhet.

Användandet av uterummet i inläringssyfte sker i stort lika ofta på de traditionella förskolorna som i I Ur och Skurförskolorna. Svaren bekräftar att det ständigt finns ett syfte med allt som görs, i stort sett varje dag. Även under våra observationer har vi lagt märke till att pedagogerna använder sig av barnens lek och omvandlar denna till lärsituationer. När förskolorna går ut på förskolegården finns där inte alltid en planerad aktivitet, dock har de många gånger en medveten tanke kring utomhusvistelsen. Genom utomhusvistelse på förskolegården anser pedagogerna att den fria leken bidrar till utveckling av bland annat grovmotorik, socialt samspel och matematik. Uterummet används till större del för den fria leken, däremot tar man tillvara på situationer som uppstår och skapar lärtillfällen åt barnen. När förskolorna går utanför gården har de däremot alltid en mening med det de gör, då används inte uterummet för fri lek utan i inläringssyfte.

Avslutningsvis anser vi att våra frågeställningar blivit besvarade genom observationerna samt frågeformulären. Trots att vi gjort våra undersökningar på förskolor med så pass små barn, ser vi att pedagogerna både i de traditionella- och i I Urförskolorna tillämpar sig av naturvetenskapliga ämnen. Dock drar vi slutsatser om att pedagogerna möjligtvis inte alltid är medvetna om att de använder sig av de naturvetenskapliga ämnena. Detta kopplar vi mest till fråga 6 i frågeformuläret, där vi lade märke till att ämnena kemi, fysik och teknik faller bort hos vissa personer som svarat. Det kan bero på att pedagogerna saknar vissa grundläggande kunskaper inom dessa ämnen. Ämnena uppfattas troligen som skrämmande, pedagogerna kan vara osäkra på hur och vad de kan göra med barnen. Genom frågeformulären ser vi att naturvetenskapliga ämnen berörs utav pedagogerna ur de båda pedagogikerna. Pedagogerna svarade att det förekommer bland annat natur-kunskap och hållbar utveckling i den dagliga verksamheten. Även i observationerna såg vi att ämnena djur och natur behandlades. Den stora skillnaden mellan traditionella förskolor och I Ur och Skurförskolor är att den senare nämnda har utomhusvistelse i naturen som ett frekventare inslag i verksamheten. Den stora likheten mellan de olika pedagogikerna är att både traditionella förskolor och I Ur och Skurförskolor anser att det som kan göras inne även kan göras ute.

7. Litteraturlista

- Björndal, C. (2005). *Det värderande ögat*. Stockholm: Liber AB.
- Brügge, B. Glantz, M. Sandell, K. (2007). Red: *Friluftslivets pedagogik. För kunskap, känsla och livskvalitet*. Stockholm: Liber AB.
- Brügge, B. Szczepanski, A. (2007). Pedagogik och ledarskap. I B. Brügge, M. Glantz, & K. Sandell (red.) *Friluftslivets pedagogik. För kunskap, känsla och livskvalitet*, s 25-52. Stockholm: Liber AB.
- Dahlgren, L. O. Sjölander, S. Strid, J. P, & Szczepanski, A. (2007). *Utomhuspedagogik som kunskapskälla*. Lund: Studentlitteratur.
- Dahlgren, L. O, & Szczepanski, A. (2004). Rum för lärande- några reflexioner om utomhusdidaktikens särart. I I. Lundegård, P-O. Wickman, & A. Wohlin (red.) *Utomhusdidaktik*, s 9-23. Lund: Studentlitteratur.
- Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Ericsson, G. (2004). Uterummets betydelse för det egna växandet. I I. Lundegård, P-O. Wickman, & A. Wohlin (red) *Utomhusdidaktik*, s 137-150. Lund: Studentlitteratur.
- Grahn, P. (2007). Barnet och naturen. I L. O. Dahlgren, S. Sjölander, J. P, Strid, & A. Szczepanski (red.) *Utomhuspedagogik som kunskapskälla*, s 55-104. Lund: Studentlitteratur.
- Granberg, A. (2000). *Små barns utevistelse – naturorientering, lek och rörelse*, Stockholm: Liber AB.
- Johansson, S. (2004). *Bland stubbar och kottar: med barnen i mulleskogen*. Ny rev. Uppl. Sollentuna: Napema.
- Lillemyr, O. F. (2002). *Lek, upplevelse, lärande i förskola och skola*. Stockholm: Liber AB.
- Lundegård, I, Wickman, P-O, Wohlin, A. (2004). *Utomhusdidaktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Nelson, N (2007). Den växande individens hälsa. I L. O. Dahlgren, S. Sjölander, J. P. Strid, & A. Szczepanski (red.) *Utomhuspedagogik som kunskapskälla*, s 105-118. Lund: Studentlitteratur.
- Nordahl, A, Misund Skappel, S. (1998). *Jag kan!* Stockholm: Liber AB

Scarlett, W. G, Naudeau, S, Salonijs - Pasternak, D, & Ponte, I. (2005). *Children's Play*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications

Sandberg, A. (red.) (2008). *Miljöer för lek, lärande och samspel*. Lund: Studentlitteratur.

Sandberg, A, & Vuorinen, T (2008). Barndomens lekmiljöer - förr och nu. I A. Sandberg, (red.) *Miljöer för lek, lärande och samspel*. Lund: Studentlitteratur.

Strandberg L. (2007). *Vygotskij i praktiken*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag, Norstedts Förlagsgrupp AB.

Strotz, H, Svenning, S. (2004). Betydelsen av praktisk kunskap, den tysta kunskapen. I I Lundegård, P-O. Wickman, & A. Wohlin (red.) *Utomhusdidaktik*, s 25-45. Lund: Studentlitteratur.

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Szczepanski, A (2007). Uterummet – ett mäktigt klassrum med många lärmiljöer. I L. O. Dahlgren, S. Sjölander, J. P. Strid, & A Szczepanski (red.) *Utomhuspedagogik som kunskapskälla: närmiljö blir lärmiljö*, s 9-32. Lund: Studentlitteratur.

Utbildningsdepartementet (1998). *Läroplan för förskolan, Lpfö -98*. Stockholm: Skolverket. Rev.2010.

7.1 Internetkällor

<http://www.friluftsframjandet.se/iurochskur/forskolan>

Ägs av: Friluftsförbundet 2011

Hämtad 2011-04-28 kl. 09.02

<http://www.ne.se/utomhuspedagogik>

Ägs av: Nationalencyklopedin 2011

Hämtad 2011-05-11 kl. 14.23

http://www.ne.se/lang/friluftsf%C3%A4mmandet?i_h_word=i+ur+och+skur

Ägs av: Nationalencyklopedin 2011

Hämtad 2011-05-16 kl. 17.42

Bilagor

Bilaga 1.

Bästa pedagog!

Jag är en student som läser min sista termin på lärarprogrammet vid Mälardalens Högskola. Min inriktning är mot de tidigare åldrarna Förskola – År 6 och inom ämnet naturvetenskap och teknik. Nu har det blivit hög tid att skriva min avslutande uppsats. Syftet med denna uppsats är att fördjupa mig i hur utomhusverksamheten används på olika förskolor.

Min önskan är att Ni som pedagoger i förskolan vill ta er tid att svara på ett antal enkätfrågor för att jag skall kunna bilda mig en djupare förståelse för hur utomhuspedagogik används i er verksamhet.

Då jag vet att tiden som pedagog utöver barnverksamheten vanligen är fylld av möten och planeringar är min förhoppning att ni ändå finner tillfälle att besvara enkäten. Svaren som erhålls behandlas konfidentiellt och ni som informanter garanteras full anonymitet. Med detta menar jag att ni inte lämnar ut era namn när ni fyller i enkäten och att ingen, varken person eller förskola, kommer att nämnas vid namn i arbetet med eller i den färdigställda studien. Jag garanterar även att svaren som erhålls endast kommer att användas i syfte för studien.

Jag ber er att fylla i enkäten till den **20 april 2011** då jag kommer att besöka er för att samla in dem.

Vid eventuella frågor hör gärna av Er till mig.

Johanna Eklund 07*****

Tack på förhand för er medverkan!

Bilaga 2.

Bästa pedagog!

Vi är två studenter som läser sista terminen på lärarprogrammet vid Mälardalens Högskola. Vår inriktning är mot de tidigare åldrarna Förskola – År 5 inom ämnet naturvetenskap och teknik.

Nu har det blivit hög tid att skriva den avslutande uppsatsen. Syftet med denna uppsats är att fördjupa oss i hur utomhusverksamheten används på olika förskolor. Vår önskan är att Ni som pedagoger på förskolan vill ta er tid att svara på ett antal enkätfrågor för att vi skall kunna bilda oss en djupare förståelse för hur utomhuspedagogik används i just er verksamhet.

Då vi vet att tiden som pedagog utöver barnverksamheten vanligen är fylld av möten och planeringar är vår förhoppning att ni ändå finner tillfälle att besvara enkäten. Svaren som erhålls behandlas konfidentiellt och ni som informanter garanteras full anonymitet. Med detta menar vi att ni inte lämnar ut era namn när ni fyller i enkäten och att ingen, varken person eller förskola, kommer att nämnas vid namn i arbetet med eller i den färdigställda studien. Vi garanterar även att svaren som erhålls endast kommer att användas i syfte för studien.

Vi ber er att fylla i enkäten till den **6 maj 2011** då vi kommer att besöka er för att samla in dem.

Vid eventuella frågor hör gärna av Er till oss.

Filiz Alagöz 07*****

Johanna Eklund 07*****

Tack på förhand för er medverkan!

Bilaga 3.

1. Hur många barn har ni på avdelningen?
2. Anser ni att det går att genomföra planerad utomhusverksamhet med barngruppen (med tanke på antal barn, olika behov etc.)?
3. Hur ofta går ni ut i naturen (t.ex. skogen, grönområden, vattendrag etc.)?
4. Hur ofta genomför ni aktiviteter i inlärnings syfte utomhus?
5. Vad gör ni vid sådana tillfällen?
6. I vilket syfte kan leken användas för inläring? (Markera alternativen med kryss)
 - Kemi
 - Biologi
 - Teknik
 - Fysik
 - Miljö
 - Språkutveckling
 - Matematik
 - Motorik
 - Socialt samspel
7. Vilka fördelar respektive nackdelar anser du att det finns med utomhusverksamhet? Fördelar/Nackdelar
8. Förekommer det att ni använder er av leken för inläring (planerad lek)? I så fall hur?
9. Anser du att du personligen har kompetens i att bedriva utomhusverksamhet?
10. Erbjuds ni någon form av kompetensutveckling inom ämnet utomhuspedagogik?
Om ja, vilken form av utbildning?
11. Hur skulle du välja att tolka begreppet utomhuspedagogik?

Tack för er medverkan!

Bilaga 4.

Bästa pedagog!

Vi är två studenter som läser sista terminen på lärarprogrammet vid Mälardalens Högskola. Vår inriktning är mot de tidigare åldrarna Förskola – År 5 inom ämnet naturvetenskap och teknik.

Nu har det blivit hög tid att skriva den avslutande uppsatsen. Syftet med denna uppsats är att fördjupa oss i hur utomhusverksamheten används på olika förskolor. Vår önskan är att Ni som pedagoger på förskolan vill ta emot oss för observation av en aktivitet som önskas göras både inomhus respektive utomhus för att få en djupare förståelse för om det finns skillnader i hur barn och pedagoger uppträder i de olika rummen. Uppsatsen skrivs på så sätt att ingen kan känna igen varken barn eller förskolan eller vilken på plats förskolan ligger. I vår studie utgår vi därför från de forskningsetiska principerna.

Då vi vet att tiden som pedagog utöver barnverksamheten vanligen är fylld av egna aktiviteter och planeringar är vår förhoppning att ni ändå finner tillfälle att låta oss observera aktiviteten. Anteckningar som görs vid observationen behandlas konfidentiellt och ni som informanter garanteras full anonymitet. Vi garanterar även att observationen endast kommer att användas i syfte för studien.

Vid eventuella frågor hör gärna av Er till oss.

Filiz Alagöz 07*****

Johanna Eklund 07*****

Tack på förhand för er medverkan!

Bilaga 5.

Bästa vårdnadshavare!

Vi är två studenter som läser sista terminen på lärarprogrammet vid Mälardalens Högskola. Vår inriktning är mot de tidigare åldrarna Förskola – År 5 inom ämnet naturvetenskap och teknik.

Nu har det blivit hög tid att skriva den avslutande uppsatsen. Syftet med denna uppsats är att fördjupa oss i hur utomhusverksamheten används på olika förskolor. Vår önskan är att göra en observation kring en aktivitet som barnen på denna avdelning skall delta i både inomhus respektive utomhus för att få en djupare förståelse för om det finns skillnader i hur barn och pedagoger uppträder i de olika rummen.

Uppsatsen skrivs på så sätt att ingen kan känna igen varken barn eller förskolan eller på vilken plats förskolan ligger. I vår studie utgår vi därför från de forskningsetiska principerna.

Det är Ni som vårdnadshavare som beslutar om vi får observera just ert barn. Det är därför viktigt att Ni fyller i uppgifterna huruvida Ni vill att ert barn skall delta i undersökningen.

Vid eventuella frågor hör gärna av Er till oss.

Filiz Alagöz 07*****

Johanna Eklund 07*****

Härmed godkänner jag som vårdnadshavare, observation av mitt barn.

Härmed godkänner jag **inte** som vårdnadshavare, observation av mitt barn.

Underskrift och namn på barnet

Tack på förhand för er medverkan!

Bilaga 6.

Observationsschema 1.

Den 16 maj 2011. Kl 09.47-10.12

I skogsdungen 7 barn, 3-5 år	1 pedagog
1. Flicka står och bryter grenar2. En annan flicka skvallrar för fröken	1. Pedagog står med, passiv2. Pedagog blir varse om detta3. Pedagogen samlar alla barn4. Talar med alla om Allemansrätten

I skogsdungen 7 barn, 3-5 år	1 pedagog
1. En ensam pojke, leker i jorden2. En annan pojke kommer fram3. Visar något, möjligen en insekt4. Pojkarna diskuterar	1. Pedagogen står med, passiv3. Pedagog tittar åt pojkarnas håll4. Pedagog hör diskussion5. Går fram och ställer frågor

I skogsdungen 7 barn, 3-5 år	1 pedagog
1. Tre barn på en stor sten 2. Klättrar, hjälper varandra 3. Leker 4. Barn nummer 4 kommer 5. Jagar med pinne	1. Pedagog står med, passiv 5. Pedagog tillrättavisar 6. Får gärna leka med pinne 7. Inte vifta!

I sandlådan/gungställningen 15 barn, 3-5 år	2 pedagoger
1. Fem barn leker affär2. Sandkakor och tårtor3. Kom och köp!4. Flicka förklarar; betala med pengar5. Ger pedagogen ”pengar” av naturmaterial	1. Pedagog står med, passiv3. Pedagog kommer och handlar6. Pedagog går in i leken7. Ställer autentiska frågor

I sandlådan/gungställningen 15 barn, 3-5 år	2 pedagoger
1. Två barn vid gungorna 2. Ropar till fröken; HJÄLP! 3. Barnen, klättrat upp i gungan 4. Gör fart själva	1. Pedagog står med, passiv 2. Pedagog reagerar men står kvar

I sandlådan/gungställningen 15 barn, 3-5 år	2 pedagoger
1. Sandlåda2. Många barn3. Flickor leker i sand med hink4. Pratar och visar varandra5. Spindel!6. Visar pedagog + andra barn7. Barn gissar spindelns mat8. Frågor svar	1. Pedagog står med, passiv 6. Pedagog engegerad7. Svarar på frågor8. Pedagog hämtar bok och visar9. Använder svåra ord10. Söker fakta med barnen11. Pedagog använder begrepp